
STRAIPSNIAI

BILEVIČIŲ KILMĖ IR GENEALOGIJA (XV–XVI A.)

Eugenijus Saviščevas

Vilniaus universitetas, Universiteto g. 3, 2734 Vilnius, Lietuva

Tarpukario Lietuvoje susidomėjimą Bilevičių gimine inspiravo 1936 m. pasirodęs lenkų rašytojo, Nobelio premijos laureato H. Sienkievičiaus romano „Tvanas“ vertimas. Tuometinė Lietuvos istoriografija nedaug ką galėjo pasakyti apie šią giminę¹. Tačiau kiek vėliau Bilevičių klausimas aktualizavosi labai plačiame LDK Reformacijos ir XVI amžiaus lietuviškosios raštijos kontekste. 1947 m. K. Jablonskis paskelbė M. Mažvydui skirtą straipsnį, kuriame išsakė ligi šiol Lietuvos istoriografiją veikiančią nuomonę apie Bilevičių kilmę. Pasak autoriaus, ši giminė į Žemaitiją atvyko XVI a. pradžioje iš netoli Vilniaus esančios Maišiagalos apylinkių. Taigi jie aukštaičiai, todėl turi būti vadinami Biliūnais². K. Jablonskis tiesiogiai netyrė Bilevičių genealogijos, o duomenis apie jų kilmę surinko rengdamas XVI a. Lietuvos istorijos šaltinių publikacijas. Istorikams, tyrinėjusiems XVI a. Lietuvos raštiją ir Reformaciją, Bilevičių kilmės klausimas buvo nors ir įdomus, bet antraeilis. Todėl jie neskyrė jam daugiau dėmesio³. Tai ir paskatino E. Songailą, peržvelgus esamą literatūrą, pabandyti sudaryti nuoseklią Bilevičių giminės genealogiją. Naujų šaltinių E. Songaila nepanaudojo, o tai atsiliepė jo darbo rezultatams: kilmės klausimu autorius pritarė K. Jablonskio nuomonei, o genealogijos srityje nepasakė nieko nauja⁴. Tad istoriografijoje esančias nuostatas apie Bilevičių kilmę ir genealogiją galima pako-reguoti tiek seniai publikuota⁵, tiek archyvuose bei bibliotekų rankraščių skyriuose⁶ saugoma medžiaga.

Šio straipsnio tikslas – pateikti naują, šaltinių medžiaga grindžiamą XV–XVI a. Bilevičių giminės genealogijos ir kilmės versiją.

BILEVIČIŲ GIMINĖS KILMĖ

Bilevičiai ar Biliūnai?

K. Jablonskis, pavadindamas Bilevičius Biliūnais, savo nuomonės plačiau neko-mentavo ir nenurodė ją grindžiančių argumentų. Tiesa, juos įmanoma nustatyti

patyrinėjus to meto istoriografiją. Iš jos aiškėja, kad istoriko požiūrį labiausiai paveikė du istoriografiniai teiginiai:

1) A. Bonieckio informacija apie vieną iš Bilevičių, kuris XVI a. pirmojoje pusėje turėjo Maišiagalos vėliavininko pareigas⁷;

2) tarpukario lietuviškų vietovardžių žinyno duomenys, kuriuose Bilevičių giminės dvaras vadinamas Biliūnais⁸.

Pirmąjį teiginį panagrinėsime kiek vėliau. Čia tik pasakysime, kad XX a. II pusės lietuvių istorikų darbuose Bilevičiai dažnai vadinami Viduklės bajorais. Šią nuomonę vėlgi neargumentuotai bus paskleidęs V. Biržiška, Viduklę vadinęs „Bilevičių buveine“. Tokį įspūdį jis susidarė ne todėl, kad buvo pasidomėjęs Bilevičių žemėvalda, o todėl, kad sureikšmino iš Viduklės Prūsijos hercogui Albrechtui siųstą Žemaitijos seniūnijos valdytojų Jono Stankevičiaus Bilevičiaus ir Jono Kmitos laišką⁹.

Apie antrąjį teiginį pasakytina, kad XVI–XIX a. šaltiniuose pagrindinis Bilevičių giminės dvaras vadinamas Bilevičiais, kuris tik XX a. 3-iajame dešimtmetyje „atlietuvinamas“ į Biliūnus. Išties lietuviškų pavardžių žodyno sudarytojai nurodo, kad žmonės Bilevičius kartais vadina Biliūnais¹⁰. Taip galėjo atsitikti ir vietovardžiams, tačiau vargu ar galime pavardės galūnę laikyti svariu argumentu giminės kilmės nustatymui, juolab kad tuo klausimu yra pakankamai istorinės medžiagos.

Kalbininkai Bilevičių ir Biliūnų pavardes veda iš Biliaus vardo. Pastarasis (*Биль, Билуос*)¹¹ minimas XV a. vidurio šaltiniuose. Kiek jis buvo paplitęs tarp Lietuvos bajorų, matome iš 1528 m. LDK kariuomenės surašymo, kur, be „mūsų“, minimi dar keturi Pienionių, Kauno, Eišiškių ir Josvainių valsčiuose gyvenę Bilevičiai¹². Visais šiais atvejais Bilevičiaus asmenvardis reiškia ne pavardę, o tėvavardį. Todėl nekeista, kad 1567 m. kariuomenės surašyme tarp minėtų pavičių bajorų nerasime Bilevičių, nes jų palikuonys įvardyti jau kitais tėvavardžiais. Šio surašymo medžiagoje tarp Žemaitijos bajorų minimi tik su „mūsų“ gimine sietini Bilevičiai. Tai reiškia, kad jau XVI a. viduryje tarp jų šis patronimas nusistovėjo kaip pavardė.

Biliūnų pavardė turi kiek kitokią istoriją. Su ja tiksliau sieti XVI–XVII a. sandūroje minimus Ukmergės pavieto bajorus Biliūnus (*Билунские, Белунские*)¹³. Taigi K. Jablonskio pateikta aukštaitiška Bilevičių kilmės versija iš esmės kvestionuotina.

Legenda ir XV a. šaltiniai apie Bilevičių giminės kilmę

Dar XVII a. viduryje pirmąją Bilevičių giminės kilmės versiją pateikė Albertas Vijūkas-Kojalavičius. Pasak jo užrašytos legendos, garsus žemaičių bajoras Žadeika už nuopelnus Lietuvos didžiajam kunigaikščiui (dk) Vytautui gavo į žmonas pastarojo seserį Milušą, su kuria susilaukė dviejų sūnų: Biliaus ir Mąstvilo. Pirmajai žmonai mirus, Žadeika vedęs antrą kartą ir iš šios santuokos turėjęs du sūnus: Daugirdą ir Andriušką (Andrių). Keturi broliai Žadeikaičiai tapę keturių giminių pradininkais. Iš dviejų vėliau kilo dar dvi: iš Bilevičių – Stankevičiai, iš Mąstvilų – Bagdonaičiai. Visos šešios giminės naudojo tą patį „Kapo“ herbą¹⁴.

Jau legendos užrašymo metu vargu ar kas galėjo patikėti žemaičių bajoro ir valdančiosios dinastijos atstovės santuoka. Tad nereikia stebėtis daugumos XIX–XX a. istorikų skeptišku požiūriu į visą legendą. Nesigilindami į ankstyvąją Bilevičių istoriją, jie buvo linkę arba nutylėti giminės kilmės iš Žadeikos versiją, arba ją vertino kaip neabejotiną prasimanymą. Tačiau Žadeikos istoriškumu abe-

joti nėra pagrindo. Tokiu vardu Raseinių bajoras (*Szodeyken*) minimas 1418 m. dk Vytauto laiške kryžiuočių ordino magistrui¹⁵. Vargu ar klysimė šį Žadeiką siedami su dk Kazimiero laikais Raseinių valsčiuje gyvenusiu bajoru Mąstvilu Žadeikaičiu¹⁶, o per jį ir su Bagdonu Mąstvilaičiu, kuris 1504 m. su trimis sūnumis fundavo altorių Raseinių bažnyčioje¹⁷.

Žadeika (1418)*	Mąstvilas Žadeikaitis (1440–1492)	Bagdonas Mąstvilaitis (1504)	Jonas Stanislovas Bagdonaičiai Mikalojus (1504–1528 ¹⁸)
---------------------------	---	--	---

* Čia ir toliau genealoginėse lentelėse skliaustuose nurodomi paminėjimo šaltiniuose metai.

Šie duomenys iš dalies patvirtina A. Kojalavičiaus pateiktą legendą, todėl ją verta nuodugniau patikrinti.

Lietuvos dk Vytautas neturėjo sesers Milušos. Yra žinoma jo sesuo Miklausė (Marija), 1375 m. ištekėjusi už Tverės kunigaikščio Jono¹⁹. Net jei legendoje minėtą Milušą tapatintume su Miklause, vis tiek pastarosios santuoka su Žadeika būtų abejotina dėl 43 metų skirtumo tarp Miklausės santuokos su Jonu Tveriškiu ir 1418 m. Žadeikos paminėjimo. Kita vertus, nėra tiesioginio Žadeikos bei Mąstvilo Žadeikaičio giminytės su Bilevičiais paliudijimo. Pastarieji kildintini iš bajoro Biliaus, dk Kazimiero valdymo metais (1440–1492) gavusio Žemaitijoje keletą valdų. To paties Lietuvos valdovo dvarionių sąrašuose (1486–1489) minimi Daugirdas ir Jonas Bilevičiai²⁰, ko gero, buvo anksčiau minėto Biliaus sūnūs.

XV a. šaltiniuose Bilevičių paminėjimų daugiau nepavyko aptikti. Tačiau tai nereiškia, kad Bilius turėjo tik du sūnus. Atrodo, kad čia susiduriame su XV a. pabaigos – XVI a. pirmosios pusės lietuviškų asmenvardžių identifikavimo problema. Šiuo laikotarpiu tarp bajorų paplito dvinariai asmenvardžiai, sudaryti iš suslavintų lietuviškų, o dar dažniau krikščioniškų vardo ir tėvavardžio formų. Pastarųjų arsenalas nebuvo gausus, tad labai dažnai skirtingi asmenys vadinosi identiškais vardų ir tėvavardžių kombinacijomis. Tokiais atvejais identifikuoti asmenys gali padėti duomenys apie jų žemėvaldos centrus. 1528 m. LDK kariuomenės surašyme tarp Raseinių valsčiaus bajorų randame kompaktiškai pateiktą visą iš Bilevičių kilmės legendos žinomą Žadeikaičių vardyną²¹. Istoriografijoje jau seniai pastebėta, kad LDK kariuomenė surašinėta ne tik valsčiais, bet ir giminėmis. Antra vertus, LDK įstatymai reglamentavo, kad bajorai, turėję valdų keliuose pavietuose, stotų į to pavieto pašauktinių būrį, kuriame buvo jų tėvoninis – pagrindinis dvaras.

Įvertinę visa tai, 1528 m. surašyme užfiksuotą Joną Stankevičių galime sieti su Stankumi Ivaškaičiu Bilevičiumi, minėtu kartu su Martynu ir Petru Bilevičiais 1512 m. didžiosios kunigaikštienės Elenos rašte²². Tame pačiame surašyme minėtas Martynas Bilevičius XVI a. pradžios aktuose pasirašo Martyno Juškaičio vardu²³. Tokį patį tėvavardį vartojo ir Petras Bilevičius²⁴. Be to, XVI a. pabaigoje sudarytame Bilevičių dvaro archyvo aprašyme minimas Joškos Bilevičiaus aktas²⁵. Tad nebelieka abejonių, kad legendoje minėti Ivaška ir Joška Bilevičiai egzistavo. Iš neišlikusio 1570 m. akto aprašo sužinome apie ketvirtą Biliaus sūnų Andriuš-

ką, apie kurio egzistavimą buvo galima spėti iš XVI a. pabaigos Bilevičių sudėtinių vardų²⁶. Pasak aprašo, giminaičiai Vaitiekus Bilevičius Pilvelevičius ir Vaitiekus Jurgaitis Bilevičius pasidalijo iš Raseinių bažnyčios atimtas žemes, kurias buvo užrašę jų „protėviai“: Martynas Juškaitis ir Stanislovas Andriuškaitis²⁷. Iš to aiškėja, kad jau įvestoje į istoriografiją 1516 m. donacijoje Raseinių bažnyčiai (žr. Raseinių bažnyčios fundacijų sąrašą) minėti Martynas Juškaitis ir Stanislovas Andriuškaitis buvo Bilevičiai²⁸.

Taigi visi A. Vijūko-Kojalavičiaus herbyne minėti Biliaus sūnūs nebuvo prasi- manyti. Legendoje buvo supainioti tik jų giminystės ryšiai.

Giminės „lizdas“

1528 m. kariuomenės surašyme tarp Raseinių bajorų šalia Bilevičių (Stankevičių, Andriuškaičių, Juškaičių) minima Vencloviene Daugirdienė bei trys broliai Mąstvilaičiai²⁹. Eventualiai pirmąją galima sieti su Daugirdu Bilevičiumi. Tokiu būdu minėtas gimines sietų tos pačios bažnyčios globa (žr. Raseinių bažnyčios fundacijų sąrašą). Kita vertus, iš fundacijos akto matome, jog fundatorių privačios žemėvaldos centrai sutampa. Be to, šios valdos turi bendrą istoriją.

Šaukoto valdą (Tendžiogalos valsčiuje) Biliui suteikė dk Kazimieras³⁰. Iš XVI a. šaltinių žinome, kad Stankevičių Bilevičių Šaukoto dvarui priklausė Gomertos ežeras³¹.

Galimas daiktas, kad Panemunės dvarui (Veliuonos valsčiuje) pradžią padarė dk Kazimiero Daugirdui Bilevičiui padovanoti du valstiečiai³². Bilevičiai Panemunę valdė visą XVI a. 1509 m. Venclovo Daugirdaičio testamentas rodo „jaunesnį“ šios valdos statusą, palyginti su Raseinių dvaru³³. 1597 08 01 inventorius pateikia tikslesnius duomenis apie dvaro valdas. Pasak jo, dvarui priklausė 62 valakai dirbamos žemės ir 15 1/3 tuštynės³⁴. Pastebėtina, kad tarp valdų yra Vencloviškių kaimas, kurį galime sieti su Venclovu Daugirdaičiu. Centrinis dvaro pastatas stovėjo dabartinės Panemunės pilies vietoje³⁵.

Mažiau duomenų yra apie Padubysio ir Žaiginio valdas. Tiesa, šių valdų vardai dažnai minimi XVI a. Bilevičių (Juškaičių ir Andriuškaičių) nuosavybės dokumentuose. Jos driekėsi tarp Bilevičių Raseinių ir Šaukoto žemėvaldos kompleksų, todėl dažniausiai buvo traktuojamos kaip tų dvarų dalis. Tai neturėtų mūsų stebinti, nes, kaip matome iš 1528 m. kariuomenės surašymo, Šaukoto valdos irgi buvo priskiriamos Raseinių dvarui, nors jo centras buvo Tendžiogalos valsčiuje. Tad aišku, kad pagrindinė šeimos valda buvo Raseinių valsčiuje. XVI a. antroje pusėje ant Šaltuonos kranto stovėjęs Bilevičiams priklausęs dvaras ir apie jį esantis laukas imtas vadinti Bilevičiais³⁶. Dvaro apylinkėse aptinkame su Bilevičių, Mąstvilų ir Žadeikos vardais sietiną toponimiką. Ant tos pačios Šaltuonos kranto šalia Bilevičių dvaro stovėjo Mąstvilų dvaras³⁷. Kiek nuošaliau Kerupio pakrantėje buvo Mąstvilų laukas, kuriame minima Bagdoninė (Богдановицзна)³⁸, sietinas su Bagdonu Mąstvilaičiu. Mąstviliškių valda driekėsi į pietus nuo Šaltuonos ir siekė Veliuonos valsčiuje buvusius Raščius³⁹. Kiek į vakarus nuo Bilevičių, Šienlaukyje, kurio dalis priklausė Bilevičiams, minimi Žadeikiai⁴⁰. Tad nors ir neturime tiesioginių Bilevičių kilmės iš Žadeikos įrodymų, tačiau iš toponiminės medžiagos matome, kad Bilevičių giminės lizdas buvo Šaltuonos upės baseine. Jo ribas apibrėžiantys vietovardžiai leidžia spėti Bilevičius buvus Žadeikiaičiais.

Raseinių bažnyčios fundacijų sąrašas⁴¹

Eil. Nr.	Fundatorius	Fundacijos data	Dovanotos žemės	Dvarai, iš kurių skiriama dešimtinė	Šaltiniai
1.	Bagdonas Mąstvilaitis	1504 06 09	–	Raseiniai, Šaukotas, Padubysis	CM, t. 1, p. 156–158
2.	Venclovas Daugirdaitis	1509 04 24	Raseinių (Panemunės dvarelis) ir Šaukoto dvarų žemės	–	LVIA SA, 14781, l. 806, 807
3.	Martynas Juškaitis ir Stanislovas Andriuskaitis	1516 05 25	–	Raseiniai, Žaiginys, Šaukotas, Vaiguva	LVIA SA, 14785, l. 260
4.	Jonas Stankevičius Bilevičius	1536 04 02	Romaniškių žemė	Šaukotas, Padubysis	CM, t. 1, p. 269–271 ⁴²
5.	Darata Vencloviene Daugirdienė	1537 02 11	Šaltuonos žemė	Raseiniai, Šaukotas	CM, t. 1, p. 278, 279

XV–XVI A. BILEVIČIŲ GENEALOGIJA

Įvertinę Biliaus palikuonių paminėjimo šaltiniuose laiką bei jų socialinę padėtį, darome prielaidą, kad vyriausiasis buvo Daugirdas, o po jo ėjo Ivaška (Jonas), Juška (Jurgis) ir Andriuška (Andrius). Tad XV a. Žadeikaičių genealoginė lentelė atrodytų taip:

Žadeika (1418)	Mąstvilas Žadeikaitis → (1440–1492)	Daugirdas Bilevičius (1487–1489)	→	Daugirdaičiai
	Bilius (1440–1492)	Ivaška (Jonas) (1486)	→	Ivaškaičiai (Stankevičiai)
		Juška (Jurgis)	→	Juškaičiai (Bilevičiai)
		Andriuška (Andrius)	→	Andriuškaičiai (Bilevičiai)

Daugirdaičiai

Šaltiniuose pavyko rasti tik vieną datuotą Daugirdo Bilevičiaus paminėjimą. 1487–1489 m. dk Kazimiero suteikčių sąrašė jis įpareigojamas iš Veliuonos teismo baudų sumokėti Martynui Jokūbaičiui 2 rublius. Ši žinutė sublokuota su kita, kuria Aleksandrui Mikalojaičiui įsakoma sumokėti tam pačiam Jokūbaičiui dar 2 rublius iš Skirsnemunės baudų⁴³. Alekna Mikalojaitis 1486 m. minimas kaip Skirsnemunės vietininkas, todėl jau K. Jablonskis manė, kad, atsižvelgiant į minėtos žinutės turinį, Daugirdas Bilevičius turėjo būti Veliuonos vietininkas⁴⁴. Pagal to meto papročius pareigų hierarchijoje sūnūs negalėjo aplenkėti tėvų jiems esant gyviems. Todėl Daugirdo Bilevičiaus padėtis rodo, jog jo tėvas Bilius mirė prieš 1487 m. Kita vertus, žinome, kad 1499 10 22 Veliuonos vietininku buvo Butrimas Jokūbaitis⁴⁵. Tai leidžia spėti, jog tuo metu Daugirdas Bilevičius jau buvo miręs.

Jo sūnus Venclovas 1488 m. buvo dk dvarionis⁴⁶. 1509 04 24 Venclovas Daugirdaitis sudarė testamentą⁴⁷ ir, matyt, po to greitai mirė. Testamento vykdytoja buvo paskirta jo žmona Darata Jundilaitė, kuri beveik ir po 30 metų tebe našlavo, valdydama vyro turtą ir išlaikydama iki tol neištektintas dukras: Oną ir Elžbietą⁴⁸. Nėra žinių, kaip susiklostė Daugirdaičių likimas. I. Bušinskio teigimu, Daugirdaitės „įnešė“ tėvoninius dvarus į Stankevičių Bilevičių valdas⁴⁹. Vėliau Stankevičiai Bilevičiai išties valdė Daugirdaičių Panemunės dvarą⁵⁰. Su Venclovo Daugirdaičio dukromis baigėsi Bilevičių Daugirdaičių giminė.

Daugirdas Bilevičius Veliuonos vietininkas (1487–1489)	Venclovas Daugirdaitis (1488–1509) ž. Darata Jundilaitė (1509–1536)	Ona Daugirdaitės Elžbieta (1536)
---	---	--

Stankevičiai Bilevičiai

Giminės pradininku reikėtų vadinti Ivašką (Joną) Bilevičių, nors vardą jai suteikė jo sūnus Stankus. Jonas Bilevičius vienintelį kartą minimas 1486 m.⁵¹ A. Kojalavičiaus teigimu, buvo vedęs nežinomo vardo Giedraičių kunigaikštytę⁵². Daugiau duomenų apie šią santuoką neturime. Jo sūnų galime nustatyti tik pagal vartotą sudėtinį vardą. 1512 m. Lietuvos dk Elena kreipėsi į „savo“ Žemaitijos tįjūnus ir vietininkus Stankų, Martyną ir Petrą Bilevičius⁵³. Iš kito tai pačiai bylai skirto rašto sužinome, kad Stankus buvo Ivaškaitis, o Petras – Juškaitis⁵⁴. Tik 1524 m. akte aiškiai pasakyta, kad Stankus Bilevičius buvo Dirvėnų tįjūnas⁵⁵. Tačiau galime spėti, kad šias pareigas jis ėjo jau 1509 m.⁵⁶ A. Kojalavičiaus žiniomis, Stankus buvo vedęs neminėto vardo Nemėžaitę⁵⁷.

Su Pavilnės vietovėmis susiję XV–XVI a. sandūros Bilevičių sutuoktinių vardai rodo nuo Žadeikos laikų pastebimus giminės ryšius su valdovo dvaru. Simptomiška, kad Jonas Bilevičius nėra minimas Žemaitijoje, o figūruoja dk Kazimiero dvarionių sąrašuose⁵⁸. Todėl A. Kojalavičiaus informacija apie Jono ir Stankaus Bilevičių žmonas visai tikėtina.

Stankus Bilevičius paskutinį kartą šaltiniuose paminėtas 1524 m. pabaigoje. Mirė, matyt, iki 1528 m., nes tų metų Raseinių pašauktinių sąrašė įrašytas jo

sūnus Jonas Stankevičius⁵⁹. 1529 m. jis buvo perėmęs tėvo valdytą Didžiųjų Dirvėnų tįjūniją⁶⁰. 1535 m. jam prie Didžiųjų Dirvėnų buvo pridėta Beržėnų tįjūniją⁶¹. Dukart – 1534 ir 1545 m., mirus Žemaitijos seniūnams, Jonas Stankevičius laikinai ėjo Žemaitijos valdytojo pareigas⁶². Iš Jono Stankevičiaus vaikų paminėjimų galima spėti, jog jis mirė prieš 1550 m.

Jono Stankevičiaus susirašinėjimas su Prūsijos hercogu ir jo santykiai su M. Mažvydu bei S. Rapolioniu kai kuriems istorikams pasitarnavo pagrindu kalbėti apie jį kaip apie pirmąjį Lietuvos liuteroną⁶³. Tačiau svaresnių argumentų tokiai nuomonei paremti kol kas trūksta.

A. Kojalavičiaus teigimu, Jonas Stankevičius buvo vedęs Voladkevičiūtę⁶⁴. 1536 04 02 Raseinių bažnyčios altoriaus fundavimo akte minima jo žmona Darata⁶⁵. Tačiau neaišku, ar minėtoji Darata iš tikrųjų buvo Voladkevičiūtė. XVI a. 8-ojo dešimtmečio šaltiniai mini J. Stankevičiaus našlę Barborą Jonušonytę⁶⁶. Jonas Stankevičius turėjo keturis vaikus: du sūnus ir dvi dukras. Vyriausioji dukra Darata ištekėjo už kunigaikščio Simono Glinskio, kuris dar 1528 m. turėjo valdų prie Raseinių⁶⁷. Iš jo Stankevičius nusipirko namą Vilniuje⁶⁸. 1550–1558 m. Darata Stankevičiūtė Glinskienė, matyt, jau našlaudama, tvarkė vyro turtą Žemaitijoje⁶⁹. Jį turėjo paveldėti jos sūnus Mikalojus. 1567 m. jis kaip našlaitis buvo globojamas motinos brolių⁷⁰.

Antroji Jono Stankevičiaus dukra Zuzana, be abejonės, buvo jauniausia šeimoje. Todėl galime spėti, kad gimė iš antrosios Jono Stankevičiaus santuokos. Nuo 1572 m. ji minima kartu su vyru Lukošiumi Ždanu⁷¹.

Abu Jono Stankevičiaus sūnūs Mikalojus ir Kristupas savarankiškai pradėjo veikti po 1554 m., kai galutinai pasidalijo tėvo turtą: Raseinių, Panemunės, Normainių, Padubysio, Šaukoto, Panevėžio, Sudervės, Akmenės, Uždubių valdas ir namus Vilniuje⁷². Deja, šio akto originalas dingęs, o iš aprašo neaišku, kas kam atiteko. Iš vėlyvesnių šaltinių matome, kad Mikalojus Stankevičius su šeima gyveno Panemunėje⁷³, o Kristupas – savo Raseinių valdose. Didumą valdų, buvusių už Žemaitijos ribų, broliai gana greitai pardavė⁷⁴.

Mikalojus Stankevičius Bilevičius nuo 1554 m. vidurio vadinamas Tverų, o nuo 1563 m. – Ariogalos tįjūnu⁷⁵. 1566 m. Bresto seime buvo pakeltas į Žemaitijos pakamarius⁷⁶, o 1568 m. vadinamas Lietuvos dk rotmistru. Už nuopelnus kare kelis kartus buvo apdovanotas žemėvalda: Levikainių, Daužnagių⁷⁷, Kurmantų⁷⁸ kaimais Tendžiogalos valsčiuje, Žalpių kaimu Viduklės valsčiuje⁷⁹. 1569 m. dalyvavo Liublino seime kaip žemaičių bajorų pasiuntinys⁸⁰. 1573 m. Žemaitijos bajorų seimelyje Kražiuose buvo išrinktas pasiuntiniu į Henriko Valua karūnavimo seimą⁸¹. 1574 05 10 privilegija iki gyvos galvos gavo valdyti Vilkijos, Jurbarko ir Skirsnemunės girininkijas⁸². Mirė apie 1580 m.⁸³

1569 m. minima Mikalojaus Stankevičiaus žmona Ona Stanislovaitė Petraškevičiūtė⁸⁴. Šaltiniuose minimi ir šeši Mikalojaus Stankevičiaus vaikai. Vyriausiasis Jonas jau 1588 m. buvo miręs⁸⁵. Jo broliai Mikalojus, Stanislovas ir Jarošas bei seserys Ona ir Kristina gyveno Žemaitijoje⁸⁶.

Jaunesnysis Mikalojaus Stankevičiaus brolis Kristupas 1568–1594 m. ėjo Žemaitijos žemės teismo pateisėjo pareigas⁸⁷. Buvo vedęs mažiausiai tris kartus. Su pirmąja žmona, dk sekretoriaus bei Raseinių ir Skirsnemunės vietininko Stanislovo Skapo dukra Jadvyga susilaukė sūnaus Jarošo⁸⁸. Nuo 1574 m. minima antroji Kristupo Stankevičiaus žmona kunigaikštė Barbora Barovska⁸⁹, o nuo 1581 m.

trečioji – Dimitro Sapiegos našlė, Smolensko kaštelionaitė Aleksandra Triznaitė⁹⁰. 1599 m. ji globojo tris mažamečius Stankevičiaus sūnus: Petra, Krizostomą ir Grigą⁹¹. Neaišku, kas buvo Kristupo Stankevičiaus vaikų Jono ir Onos⁹² motina. Jadvygos Skapaitės testamente jie neminimi, o tėvui mirus jie jau buvo pilnamečiai, skirtingai nei Aleksandros Triznaitės vaikai⁹³.

			Darata	Jonas
			(1550–1558) v. kun. Simonas Glinskis	† prieš 1588 m.
			Mikalojus Tverų tij. 1554–1563 Ariogalos tij. 1563–1580 Žemaitijos pakamaris nuo 1566 m. Vilkijos, Jurbarko ir Skirsnemunės girininkas nuo 1574 m. ž. Ona Petraškevičiūtė	Stanislovas (nuo 1584 m.) ž. Kotryna Volska
				Mikalojus Žemaitijos vaisks nuo 1597 m. ž. Ona Vainaitė
				Jarošas (nuo 1588 m.)
				Ona (nuo 1584 m.) v. Zigmantas Kamenskis
				Kristina (nuo 1592 m.)
Jonas (Ivaška) Bilevičius (1486) ž. N Giedraičių kunigaikštė (?)	Stankus Ivaškaitis Bilevičius Dirvėnų tij. 1509(?)–1524 ž. N Nemėžaitė (?)	Jonas Stankevičius* Did. Dirvėnų tij. 1529–1544 1. ž. Darata (Volodkevičiūtė?) 2. ž. Barbora Janušonytė	Kristupas Žemaitijos žemės pateisėjis 1568–1594 1. ž. Jadvyga Skapaitė 2. ž. kun. Barbora Barovska 3. ž. Aleksandra Triznaitė	Jarošas (nuo 1572 m.)
				Jonas (nuo 1596 m.)
				Ona (nuo 1595 m.)
				Petras (nuo 1599 m.)
			Zuzana (1572) v. Lukošius Ždanas	Krizostomas (nuo 1599 m.)
				Grigas (nuo 1599 m.)

* Jono Stankevičiaus vaikų ir vaikaičių karta dažniausiai vadinasi Stankevičiais Bilevičiais.

Bilevičiai (Juškaičiai)

Bilevičių patronimas visų pirma nusistovėjo Juškaičių šakos atstovų sudėtiniuose varduose. Galimas dalykas, kad tai susiję su žemėvaldos perskirstymu tarp Biliaus vaikų. Vyresnieji Biliaus sūnūs Daugirdas ir Jonas galėjo gauti tėvonijos dalį tėvui dar esant gyvam. Juška ir Andriuška iki tėvo mirties gyveno jo namuose, todėl jiems atiteko diduma giminės lizdo valdų, o kartu su jomis – ir giminės pradininko vardas⁹⁴.

Pasak giminės genealoginės tradicijos, Juškus buvo vedęs Naruševičiūtę, su kuria susilaukė trijų sūnų: Martyno, Petro ir Venclovo⁹⁵.

Martynas Bilevičius 1512 m. minimas kaip vieno iš dk Elenos Žemaitijos valsčių tijųūnas⁹⁶. A. Bonieckis buvo įsitikinęs, kad Martynas Bilevičius prieš 1541 m. buvo Maišiagalos vėliavininku ir šias pareigas vėliau perdavė sūnui Jonui Martynaičiui⁹⁷. Tačiau šaltinių duomenys nesiderina su A. Bonieckio nuomone. 1528 m. kariuomenės surašyme Martynas Bilevičius minimas tarp Raseinių bajorų⁹⁸. Maišiagalos bajorų sąrašė nėra nei Martyno Juškaičio, nei Martyno Bilevičiaus. Todėl nelogiška būtų manyti, kad Maišiagalos vėliavininkas, pagal Pirmąjį Lietuvos Statutą turėjęs būti vietos žemvaldžiu, kažkodėl įrašytas ne tarp Maišiagalos, o tarp Raseinių bajorų. Aišku, galima manyti, kad Martynas Bilevičius Maišiagalos vėliavininku tapo po 1528 m. Bet jau 1529 m. jis buvo miręs. Tų metų lapkričio 4 d. dk Zigmantas Senasis patvirtino Martyno Juškaičio Bilevičiaus našlės Jundilaitės pateiktus velionio vyro nuosavybės dokumentus⁹⁹.

Apie Martyno Bilevičiaus šeimą žinome nedaug. Jis turėjo mažiausiai du vaikus. Įdomu, kad jo dukros likimas yra susijęs būtent su Maišiagala. Apie 1540 m. Darata Martynaitė Bilevičiūtė ištekėjo už Lietuvos dk sekretoriaus Venclovo Mikalojaičio, kartais tapatinamo su garsiuoju Mykolu Lietuviu. Pastarojo tėvoninės valdos buvo prie Maišiagalos, iš kur Bilevičiūtė bylinėjosi su broliu dėl tėvo palikimo¹⁰⁰.

Neabejotinai Martyno Bilevičiaus sūnus buvo Jurgis, kuris nuo 1536 m. ėjo Platelių ir Telšių tijųūno, o 1537–1544 m. – karalienės Bonos tų pačių valdų laikytojo pareigas. Matyt, ir toliau karalienės proteguojamas, jis 1543 m. tapo Žemaitijos seniūnu¹⁰¹. Šis paaukštinimas įvedė Bilevičius į LDK giminių elitą, tiesa, labai neilgam. Jau 1544 m. viduryje Jurgis Bilevičius vadinamas velioniu¹⁰². Ko gero, mirė jaunas, nes jo vaikai savarankiškai ėmė veikti tik XVI a. 7–8-ajame dešimtmetyje, o jo žmona Ariogalos tijųūno Šimkaus Mitkevičiaus dukra Ona, ištekėjusi už Sebastijono Kęstarto, dar gyveno pačioje XVI a. pabaigoje¹⁰³. Mitkevičiūtė Bilevičiui pagimdė sūnų ir dvi dukras. Pastarosios ištekėjo už senų ir kilmingų žemaičių giminių atstovų: Zofija nuo 1572 m. minima kaip Stanislovo Sirevičiaus¹⁰⁴, Ona nuo 1576 m. – kaip Žemaitijos žemės teismo teisėjo Kazimiero Orvido žmona¹⁰⁵.

Jurgio Bilevičiaus sūnus Vaitiekus prieš 1569 m. vedė Beržėnų tijųūno Merkelio Šemetos dukrą Kristiną. Per ją į Bilevičių rankas pateko Merkelio Šemetos žmonos Elžbietos Hlebavičiūtės nemaža Tauragės valda¹⁰⁶. Nuo 1569 m. vidurio Vaitiekus Bilevičius titulavosi Šiauduvos tijųūnu¹⁰⁷. 1573 m. Žemaičių seimelio nutarimu buvo paskirtas pasiuntiniu į Henriko Valua karūnavimo seimą¹⁰⁸. 1578 ir

1580 m. seimuose buvo paskirtas sidabrinės rinkėju Žemaitijoje¹⁰⁹. 1589 m. vadinamas Lietuvos dk maršalka¹¹⁰. 1599 m. viduryje jis dar buvo gyvas¹¹¹.

Su Kristina Šemetaite Vaitiekus turėjo keturis vaikus. XVI a. pabaigoje jų sūnūs Jonas ir Samuelis Bilevičiai mokėsi Karaliaučiaus universitete¹¹²; 1590 m. minimos dar dvi jų dukros Ona (1594 m. ištekėjusi už Jono Deltuviškio) ir Kristina¹¹³.

XVII a. Juškaičių liniją pratęsė tik Martyno Bilevičiaus palikuonys. Dviejų kitų Juškaičių palikuonių linijos nutrūko vaikų ir provaikų kartose.

Antrasis Juškaus Bilevičiaus sūnus Petras minimas nuo 1511 m.¹¹⁴ 1512 m. vadintas dk Elenos Žemaitijos valsčių¹¹⁵, 1523 m. – Šiauduvos, 1527 m. – Rietauvo, 1528 m. – Dirvėnų tįjūnu¹¹⁶. Bet 1528 m. kariuomenės sąraše daugiau nebeminimas. Apie Petro Bilevičiaus mirties datą galime spręsti iš jo antrosios žmonos, Trakų pavieta bajoraitės Daratos bylinėjimosi su savo posūniais Kasparu ir Andriumi Bilevičiais. 1533 m. Darata jau buvo ištekėjusi už kito vyro ir reikalavo, kad jos posūniai atiduotų jai velionio vyro Panevėžio dvare užrašytą 150 kapų grašių dovį. Teisme broliai Bilevičiai teigė, jog jų pamotė po tėvo mirties ketverių metus gyveno jų namuose¹¹⁷. Iš to aiškėja, kad Petras Bilevičius mirė 1528 ar 1529 m. Byloje Panevėžio dvarą Bilevičiai vadina pagrindiniu šeimos dvaru¹¹⁸. Atrodo, Kasparas ir Andrius buvo gimę ne iš tos pačios santuokos. 1541–1542 m. Andrius Bilevičius bandė prisiteisti motinos Onos turtą Kauno mieste¹¹⁹. Vyresnysis jo brolis Kasparas byloje nedalyvavo. Tad gali būti, jog Petras Bilevičius buvo vedęs tris kartus.

Be dviejų sūnų, Petras Bilevičius turėjo dukrą Magdalena, kuri 1577 m. minima su vyru Martynu Radiminskiu¹²⁰.

Kasparas Bilevičius 1534–1561 m. (1562?) ėjo Viešvėnų tįjūno pareigas¹²¹. Neįvardyta jo žmona minima Bilevičių archyvo aktų apraše¹²². Vaikų Kasparas neturėjo, todėl jo turtą paveldėjo jaunesnysis brolis Andrius, minėtas nuo 1528 m.¹²³ Pastarasis buvo vedęs Bagdoną Brindietę¹²⁴, su kuria susilaukė keturių vaikų. Jų dukra Elena apie 1580 m. ištekėjo už Juozapo Mąstvilio¹²⁵, o jos sesuo Glaška (Elžbieta) nuo 1585 m. minima kaip Mikalojaus Eigirdo žmona¹²⁶.

Vyriausias Andriaus Bilevičiaus sūnus Adomas pirmą kartą paminėtas 1567 m.¹²⁷ Buvo vedęs Jadvygą Bialozoraitę¹²⁸, kuri nuo 1583 m. šeimos turtą tvarkė kaip našlė¹²⁹. Jų vienturtė dukra Darata prieš 1583 m. ištekėjo už Žemaičių žemės teismo raštininko Mikalojaus Burbos¹³⁰. Tais pačiais metais į Burbų rankas pateko Bilevičiams priklausiusios Rubežaičio (Viešvėnų valsčius), Žemgalos (Ariogalos valsčius) ir Gaižuvos (Vilkijos valsčius) valdos¹³¹.

Spręsdami turto klausimus, Burbos kurį laiką bylinėjosi su vieninteliu likusiu Bilevičių giminės, Petro Juškaičio šakos tęsėju Andriumi Andraičiu Bilevičiumi. Pastarasis buvo vedęs Zofiją Eigirdaitę¹³², kuri jam pagimdė sūnų Adomą. Andrius Bilevičius ne kažin kiek pergyveno vyresnįjį brolių: mirė 1585 m. rugsėjį¹³³. Jo sūnus tuo metu dar nebuvo sulaukęs pilnametystės. Petro Juškaičio palikuonys XVI a. II pusėje dažniausiai rezidavo Pašvitinyje. Tą tradiciją pratęsė ir paskutinis jų atstovas Adomas Andraitis. 1601 m. vesdamas Oną Viekavičiūtę užrašė žmonai 1000 kapų grašių dovio Pašvitinio dvare¹³⁴. Pastaroji 1608 m. buvo antrą kartą ištekėjusi už Aleksandro Tiškevičiaus¹³⁵. Tad Adomas Bilevičius mirė prieš

<p>Juška (Jurgis) Bilevičius ž. N. Naruševičiūtė (?)</p>	<p>Martynas Juškaitis Bilevičius dk Elenos Žemaitijos valsčių tij. 1512 m. ž. Jundilaitė</p>	<p>Jurgis Platelių ir Telšių laikytojas 1536–1544; Žemaitijos seniūnas 1543–1544 ž. Ona Mitkevičiūtė</p> <p>Darata (1540) v. Venclovas Mikalojaitis</p>	<p>Vaitiekus Šiauduvos tij. 1569–1599 Lietuvos dk maršalkas nuo 1589 m. ž. Kristina Šemetaitė</p> <p>Zofija (1572 m.) v. Stanislovas Sirevičius</p> <p>Ona (1576 m.) v. Kazimieras Orvidas</p>	<p>Jonas (nuo 1599 m.) ž. Regina Lukomska</p> <p>Ona (nuo 1590 m.) v. Jonas Deltuviškis</p> <p>Samuelis (nuo 1599 m.)</p> <p>Kristina (1590 m.)</p>
	<p>Petras Juškaitis Bilevičius dk Elenos Žemaitijos valsčių tij. 1512; Šiauduvos tij. 1523; Rietavo tij. 1527; Dirvėnų tij. 1528 1. ž. Ona 2. ž. Darata</p>	<p>Kasparas Viešvėnų tij. 1534–1562 ž. N. N.</p> <p>Andrius (1528–1556) ž. Bagdona Brindietė</p> <p>Magdalena (1577) v. Martynas Radiminskis</p>	<p>Adomas (1567–1574) ž. Jadvyga Bialozoraitė</p> <p>Andrius (1567–1585) ž. Zofija Eigirdaitė</p> <p>Elena (1580–1593) v. Juozapas Mąstvilas</p> <p>Glaška (Elžbieta) (1585) v. Mikalojus Eigirdas</p>	<p>Darata (nuo 1583 m.) v. Mikalojus Burba</p> <p>Adomas (1588–1601) ž. Ona Viekavičiūtė</p>
	<p>Venclovas Juškaitis Bilevičius (1528–1541) ž. Butkevičiūtė</p>	<p>Ščasnas (Feliksas)</p>	<p>Jonas (1572–1578)</p> <p>Ona (1572) v. Ambraziejus Stanislovaitis</p> <p>Kotryna (1578–1598) v. Mikalojus Gruzdys</p>	

1608 m. Vienintelė jo dukra Kristina ištekėjo už Stepono Holovinos Kofinskio ir 1619 m. pardavė Pašvitinio valdas Žemaičių vyskupui¹³⁶.

Trečiojo Juškaus Bilevičiaus sūnaus Venclovo palikuonių genealogija dar trumpesnė. Jo palikuonys negavo pareigų Žemaitijos administracijoje, todėl šaltiniuose minimi kaip privatūs asmenys. Venclovas Juškaitis minimas 1528–1537 m.¹³⁷ Pasak A. Kojalavičiaus, buvo vedęs Butkevičiūtę, su kuria turėjo sūnų Ščasną (Feliksą). Pastarojo žmona buvo Orvidaitė¹³⁸. Nuo 1572 m. minimas Jonas Ščasnaitis Bilevičius ir dvi jo seserys Ona ir Kotryna¹³⁹. Abi jos ištekėjo už žemaičių bajorų: Ona 1572 m. už Ambraziejaus Stanislovaičio¹⁴⁰, o Kotryna 1578–1598 m. vadinama Mikalojaus Gruzdžio žmona¹⁴¹.

Jonas Ščasnaitis Bilevičius dar gyveno 1581 m.¹⁴² Šaltiniai nepateikia duomenų apie jo šeimą, todėl galima tikėti A. Kojalavičiaus informacija, kad jis nepaliko vaikų¹⁴³. Su juo ir baigėsi Venclovo Bilevičiaus giminės linija.

Andriuškaitiai

Jauniausia Bilevičių šaka kilo iš Biliaus sūnaus Andriuškos (Andriaus), todėl dažnai vadinama Andriuškaitiais, nors jos atstovai nuo XVI a. vidurio dažniausiai vadinosi tiesiog Bilevičiais. Apie Andriuškaitius Bilevičius istoriografijoje kalbėta mažiausiai. Jų istorija iliustruoja tipiską tiems laikams bajoriškų giminių jaunesniųjų šakų likimą. Negaudamos pareigų, jos pamažu buvo išstumtos į bajorų korporacijos viešojo gyvenimo šalikelę. Tad ir Andriuškaitiai, su kiekviena karta toldami nuo bendro garsios giminės pradininko, pamažu virto eiline Žemaičių bajorų gimine. Galbūt tai ir paskatino juos atsisakyti Andriuškaitių patronimo ir vadintis Bilevičiais.

Kaip ir Juškos, Andriuškos Bilevičiaus egzistavimą mums liudija tik vėlyvesni Bilevičių sudėtiniai vardai¹⁴⁴. Vienintelio mums žinomo Andriuškos sūnaus Stanislovo identifikavimą apsunkina šaltinių stoka bei jų fragmentiškumas. 1516 m. Lietuvos Metrikoje minėtas Stanislovas Bilevičius¹⁴⁵ ilgainiui buvo tapatinamas su Stankumi Ivaškaičiu Bilevičiumi. Tačiau, kaip parodė jau minėta 1516 m. Martyno Juškaičio ir Stanislovo Andriuškaitio altoriaus Raseinių bažnyčioje fundacija¹⁴⁶ bei 1570 m. pastarosios atsiėmimo dokumentai, šių dviejų asmenų tapatinimas buvo klaidingas. Kadangi 1528 m. tarp Raseinių bajorų minimi ir Stanislovas Andriuškaitis, ir Jonas Stankaitis¹⁴⁷, todėl nelieka jokių abejonių, kad tai yra du skirtingi asmenys.

Andriuškaitių genealogijai stokojame patikimos medžiagos. Iš Bilevičių archyvo žinome trijų Stanislovo Bilevičiaus sūnų vardus: 1533–1541 m. minimas Venclovas, 1544 m. – Vaitiekus (Albertas) ir Motiejus¹⁴⁸. Venclovas Andriuškaitis Bilevičius daugiau niekur neminėtas. 1542 08 04 Žemaičių seniūno teisme Dotnuvoje dalyvavo Vaitiekus Stanislovaitis Bilevičius¹⁴⁹. Apie jo šeimą galima spręsti iš vėlesnių jo vaikus mininčių šaltinių. 1559 08 23 Mikalojus Vaitiekaitis Bilevičius pardavė iš močiutės, Svyrių kunigaikščio, Krėvos ir Svyrių vėliavininko Vaitiekaus Juchnaičio žmonos Zofijos Jurgaitės paveldėtą Svyrių dvaro dalį. Pardavimo akte minima, kad Zofija Jurgaitė valdas buvo užrašiusi visiems savo vaikaitiams ir

Mikalojaus Bilevičiaus patėviui Laurynui. Akte nurodoma, jog parduodamos žemės nesudaro pardavėjo visos žemėvaldos, susidedančios iš Raseinių, Panemunės ir Panevėžio dvarų, trečdalis¹⁵⁰. Tad iš akto aiškėja, kad Mikalojaus tėvas jau buvo miręs, o jo motina galėjo būti Svyrių kunigaikštytė.

Svyrių pardavimo akte esančios užuominos apie kelis Zofijos Jurgaitės vaikaičius leidžia manyti, kad Mikalojus Vaitiekaitis turėjo brolių. Galima spėti, kad antrasis Vaitiekiaus Bilevičiaus sūnus buvo nuo 1562 m. minimas Vaitiekus Vaitiekaitis Bilevičius, kartais dar vadinamas Bilevičiumi Pilvelevičiumi¹⁵¹. Atrodo, antrąją pavardės dalį Vaitiekus Vaitiekaitis paveldėjo iš patėvio Lauryno, kurį galime mėginti identifikuoti su 1528 m. minėtu Eišiškių bajoru Laurynu Pilvelevičiumi¹⁵². Ko gero, su Vaitiekumi Bilevičiumi reikia sieti XVI a. pabaigoje minimus tris brolius: Stanislovą, Vaitiekų ir Joną Vaitiekaičius Bilevičius¹⁵³. Tada paaiškėtų, kad XVI a. pabaigos aktuose minima jų pamotė, Gabrieliaus Skaraičio našlė Magdalena Nagaitovska¹⁵⁴ buvo Vaitiekiaus Bilevičiaus antroji žmona.

Jaunesnysis Vaitiekiaus Stanislovaičio brolis Motiejus buvo vedęs Mikalojaus Kulviečio (tikėtina, kad Abraomo Kulviečio brolio) dukrą Oną. 1581 m. ji buvo antrą kartą ištekėjusi už Martyno Teškausko. 1580 m. jos dukra Ščasna (Felicija) Bilevičiūtė ištekėjo už Povilo Žuko¹⁵⁵. 1581 m. Ona Kulvietė perdavė sūnui Merkeliui Bilevičiui po pirmojo vyro Motiejiaus mirties laikytas žemes¹⁵⁶. Merkelis prieš 1592 m. vedė Jadvygą Kosovaitę¹⁵⁷. Nuo 1585 m. šaltiniuose pradėti minėti Jurgis ir Mikalojus Motiejaičiai Bilevičiai¹⁵⁸ tikriausiai buvo Merkelio broliai.

Andriuška (Andrius) Bilevičius	Stanislovas Andriuškaitis Bilevičius (1516–1528)	Venclovas (1533–1541)	Mikalojus (1550–1572)	Stanislovas (nuo 1585 m.)
		Vaitiekus (1542–1544) ž. ? Svyrių kunigaikštytė	Vaitiekus Bilevičius Pilvelevičius (1556–1570) 1. ž. N. N. 2. ž. Margarita Nagaitovska	Vaitiekus (nuo 1596 m.)
		Motiejus (1544–1559) ž. Ona Kulvietė	Merkelis (1586–1599) ž. Jadvyga Kosovaitė Ščasna (Felicija) (1580) v. Povilas Žukas	Jonas (nuo 1597 m.)
			Jurgis (1585–1586) Mikalojus (nuo 1586 m.)	

BAIGIAMOSIOS PASTABOS

Aukščiau pateikta Bilevičių giminės kilmės ir genealogijos versija akivaizdžiai liudija XV–XVI a. Bilevičius priklausius Žemaitijos valdžios elitui: jų atstovai iš kartos į kartą ėjo tijūnų ir kitus pavieto lygio pareigas, buvo valdovo dvarionys, sudarė santuokas su panašaus statuso giminių nariais ir t. t. Išlaikyti šią padėtį nebuvo lengva. XVI a. antrojoje pusėje iš Žemaitijos tijūnų korporacijos buvo išstumti beveik visi palikuonys XV a. tijūnų, kurių dalis galėjo būti genetiškai susijusi su XIV a. žemaičių kilmės elitu. 1568 m. LDK kariuomenės surašyme tarp Žemaitijos „ponų tijūnų“ tik Bilevičiai atstovavo tai, anksčiau seniūnijos savivaldoje didelę reikšmę turėjusiai, socialinei grupei. Paskutinį XVI a. ketvirtį į Žemaitiją atsikėlė Tiškevičiai, Oginskiai, Masalskiai ir kt. mūsų sąmonėje įsitvirtino kaip vietos aristokratų etalonas. Bet nė viena šių giminių negalėjo pasigirti giliomis žemaitiškomis šaknimis. Ir tarp jų gyvendami Bilevičiai neprarado savo vietos. Jų reikšmę Žemaitijos bajorams puikiai iliustruoja Šemetų „Realiacijoje“ aprašyti „Tvano“ įvykiai¹⁵⁹. Tad nereikia stebėtis, kodėl ši, o ne kita giminė tapo H. Sienkievičiaus romano herojų prototipu.

Gauta
2001 06 06

Nuorodos

¹ Kone visa informacija buvo imama iš senųjų herbynų: W. Wijuk-Kojałowicz, *Herbarz rycerstwa W. X. Litewskiego tak zwany compendium*, Kraków, 1897 (toliau – W. Kojalowicz), s. 166, 167; K. Niesiecki, *Herbarz Polski*, Lipsk, 1839, t. I, s. 140, 141, 159, 160; A. Boniecki, *Herbarz Polski*, Warszawa, 1899, t. I, s. 266, 267; idem, *Poczet rodów w Wielkiem Księstwie Litewkiem w XV i XVI wieku*, Warszawa, 1887 (toliau – A. Boniecki, *Poczet*), s. 6; S. Uruski, *Rodzina Herbarz szlachty Polskiej*, Warszawa, 1904, t. 1, s. 214, 215; S. Kot Billewicz, *Polski słownik biograficzny*, Kraków, 1936, t. II, s. 98–100; *Оришанский гербовник*, Витебск, 1900, c. 134.

² K. Jablonskis, *Lietuvos kultūra ir jos veikėjai*, Vilnius, 1973 (toliau – K. Jablonskis, *Lietuvių kultūra*), p. 23.

³ Bendrą šių tyrimų būklę galima aptikti: V. Biržiška, *Aleksandrynas*, Chikaga, 1960, t. I; I. Lukšaitė, *Reformacija Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje ir Mažojoje Lietuvoje XVI a. trečias dešimtmetis – XVII a. pirmas dešimtmetis*, Vilnius, 1999.

⁴ E. Songaila, Bilevičiai, *Žemaičių žemė*, 1995, t. 4(9), p. 33–38.

⁵ Reikšmingiausi šaltiniai Bilevičių kilmei ir genealogijai nustatyti yra pakelbti: *Опись документов Виленского Центрального Архива Древних актовых книг* (toliau – *Опись*), Вильна, 1901–1908, t. 1–6; *Lietuvos Metrika. 3-ioji Užrašytų knyga (1440–1498)*, Vilnius, 1998 (toliau – *LM, 3-ioji UžK.*); *Istorijos archyvas*, sudarė K. Jablonskis, t. 1, Kaunas, 1934 (toliau – *IA*). (Čia yra paskelbtas mums ypač svarbus XVI a. Bilevičių giminės archyvo aktų aprašas).

⁶ *Vilniaus universiteto biblioteka, Rankraščių skyrius* (toliau – *VUB RS*), f. 7. Žemaičių žemės aktai (toliau – *ŽŽA*); *Lietuvos mokslų akademijos Rankraščių skyrius* (toliau – *MAB RS*) (jo įvairiuose fonduose saugomi pavieniai aktai bei K. Jablonskio (f. 256) Žemaitijos istorijai sukaupti duomenys); *Lietuvos valstybės istorijos archyvas*, senieji aktai (toliau – *LVA SA*) bei mikrofilmuota LM medžiaga.

⁷ A. Boniecki, *Poczet*, s. 6, V.

⁸ *Lietuvos apgyvendintos vietos pagal 1923 m. surašymą*, Kaunas, 1927, p. 260. Šiuo žinynu K. Jablonskis naudojosi ir kituose darbuose. Žr.: K. Jablonskis, *Istorija ir jos šaltiniai* (toliau – K. Jablonskis, *Istorija*), Vilnius, 1979, p. 20.

⁹ V. Biržiška, *Aleksandrynas*, p. 77; *Altpreussische Monatsschrift*, (toliau – *AM*), 1905, Bd. XLII, S. 184.

¹⁰ *Lietuviškų pavardžių žodynas*, ats. red. A. Vanagas, Vilnius, 1985, t. 1, p. 257, 259.

¹¹ *LM. 3-ioji UžK*, p. 48, 51. Šių užrašymų formų nepaisė nei E. Songaila, vartojęs neaiškios etimologijos Bilo vardą (žr. šio darbo 4 nuoroda), nei J. Ochmanskio knygos vertėjai, kildinę Bilevičius iš Bielos. Žr. J. Ochmanskis, *Senoji Lietuva* (toliau – J. Ochmanskis), Vilnius, 1986, p. 249. Lietuviškos šio vardo formos buvo vartojamos ir XVI a. *Билюсъ Монконтовичъ*, plg. *Миколайъ Билайтисъ*. Žr.: *РИБ*, c. XXXIII, c. 223, 227.

¹² *Ibid.*, c. 57, 64, 78, 230.

¹³ *Опись*, т. 6, с. 124, № 94; с. 147, № 55; с. 166, № 14 ir t. t.

¹⁴ W. Kojalowicz, s. 166. Nors tiriant bajorų giminystės klausimus dažnai operuojama heraldine medžiaga, bet nereikėtų pamiršti, kad pastaroji paprastai yra vėlyva. Seniausi mums žinomi Bilevičių antspaudai prispausti prie 1540 ir 1543 metais datuotų aktų. *MAB RS*, f. 266, Nr. 410, l. 2; Nr. 987.

¹⁵ *Codex epistolaris Vitoldi Magni Ducis Lithuaniae: 1376–1430, Collectus opera A. Prochaska, Monumenta Medii Aevi Historica Res Gestas Poloniae Illustrantia*, Cracoviae, 1882, t. 6, p. 411.

¹⁶ *LM. 3-ioji UžK*, p. 50.

¹⁷ *Codex Medicensis seu Samogitae dioeceseos*, Collegit P. Jatulis, Roma, 1984 (toliau – *CM*), t. 1, p. 156–158.

¹⁸ Visi trys Bagdono Mąstvilaičio sūnūs minėti fundacijoje, 1528 m. kariuomenės surašyme vadinti Bagdonaičiais. Žr. *РИБ*, т. XXXIII, с. 212, ir šio darbo 21 nuoroda.

¹⁹ A. Kučinskas, *Kęstutis*, Vilnius, 1988, p. 196.

²⁰ *РИБ*, т. XXVII, с. 74, 236, 281. A. Kojalavičiaus minėtas Ivaškos vardas tėra suslavinta mažybinė 1486 m. paminėto Jono Bilevičiaus vardo forma.

²¹ *РИБ*, т. XXXIII, с. 212: „... Анъдрей Белевичъ конь. Станиславъ Богдановичъ конь <...> Миколай Богдановичъ конь. Янъ Богдановичъ конь <...> Станиславъ Андрушковичъ 3 кони <...> Мартинъ Белевичъ 5 коней. Янъ Станьковичъ 6 коней. Венцлавовая Довкгирдовича 8 коней <...> Венцлавъ Юшковичъ 2 кони“.

²² *LM, 25-oji UžK*, p. 225.

²³ *LVI SA*, 14785, l. 260; plg. *LM. 4-oji TBK*, p. 323.

²⁴ *LM. 25-oji UžK*, p. 224, 225.

²⁵ *IA*, p. 260.

²⁶ *Ibid.*, p. 258–260.

²⁷ *Опись*, т. 1, с. 32, № 141.

²⁸ *LVI SA*, 14785, l. 260.

²⁹ Žr. šio darbo 21 nuoroda.

³⁰ *LM. 3-ioji UžK*, p. 48: „Билюсу два озера: Кшовгото а Кгумеито у Жомоити. Инъдик(м) 9“. Devintasis indiktas sietinas su 1446, 1461 ir 1476 m.

³¹ *IA*, p. 395–396; *Опись*, т. 1, с. 131, № 57.

³² *LM. 3-ioji UžK*, p. 48.

³³ *LVI SA*, 14781, l. 806. Testamente Raseinių valda vadinama dvaru, o Panemunė – dvareliu.

³⁴ Inventoriuje minimi: Kaniūku, Vencloviškių, Šandriškių, Pažikrės, Mitvos kaimai. Žr.: *Акты издаваемые Виленскою археографическою комиссиею* (toliau – *ABK*), Вильна, 1887, т. 14, с. 602–606.

³⁵ S. Pinkus, Panemunės pilis, *Lietuvos pilys*, Vilnius, 1971, p. 201, 202.

³⁶ Опись, т. 1, с. 155, № 62.

³⁷ Ibid., т. 1, с. 12, № 185; с. 107, № 27; с. 171, № 5; с. 208, № 217; т. 3. с. 47, № 166 ir t. t.

³⁸ Ibid., т. 4, с. 91, № 259.

³⁹ Ibid., т. 3, с. 141, № 309.

⁴⁰ И. И. Спрогис, *Географический словарь древней Жомойтской земли*, Вильно, 1888, с. 112, 115, 116. Apie Bilevičių valdas Šienulaukyje – *LVIIA SA*, f. 284, ap. 2, b. 15, l. 1–5.

⁴¹ Žemaičių vyskupystės XV–XVI a. fundacijų sąrašą žr.: G. Błaszczuk, *Diecezja żmudzka od XV wieku do początku XVII wieku: Ustrój*, Poznań, 1993, s. 201, 202.

⁴² Šią fundaciją 1599 m. pakartojo Jonas Kristupaitis Stankevičius Bilevičius. *VUB RS*, f. 7. ŽŽA/14615, l. 69, 70.

⁴³ *РИБ*, т. XXVII, с. 281. „Мартину Якубовичу <...> а другиі 2 рубли у Велене въ Довъгирда Белевича, а 2 рубли въ Скерштомони у Олехна Михаиловича з винь“; plg. *ibid.*, с. 266.

⁴⁴ *MAB RS*, f. 265, Nr. 995, l. 18, 24.

⁴⁵ *Ibid.*, l. 24.

⁴⁶ *РИБ*, т. XXVII, с. 263. K. Pietkiewicz, Dwór Litewski wielkiego Księcia Aleksandra Jagiellończyka (1492–1506), *Lietuvos valstybė XII–XVIII a.*, Vilnius, 1997, p. 108.

⁴⁷ *LVIIA SA*, f. 14781, l. 806, 807.

⁴⁸ *CM*, т. 1, p. 278, 279.

⁴⁹ I. Buszyński, *Historycznie opisanie Kościoła Szydłowskiego na Żmudzi*, Wilno, 1859, s. 37–39.

⁵⁰ Panemunės dvaras (žr. šio darbo 34 nuorodą) galėtų būti siejamas su dk Aleksandro Stankui Bilevičiui dovanotomis Skirsnemunės valdomis, kurias mini K. Pietkiewicz: *Wielkie Księstwo Litewskie pod rządami Aleksandra Jagiellończyka*, Poznań, 1995, s. 133).

⁵¹ *РИБ*, т. XXVII, с. 237.

⁵² W. Kojalowicz, s. 168.

⁵³ *LM. 25-oji UžK*, p. 255.

⁵⁴ *Ibid.*

⁵⁵ *VUB RS*, f. 7. ŽŽA/14591, l. 762.

⁵⁶ *LM. 8-oji UžK*, p. 411. Šią prielaidą leidžia daryti 1509 m. įrašo turinys: „Станиславу Сиревичу 5 копь грошей з дерева ванчусового в Станка Билевича“. Iš jo matyti, kad Stankus Bilevičius buvo dk pareigūnas. 1495 m. Mikalojus Sirevičius gavo teisę statyti miestą Žagarėje. Žr.: *Акты Литовско-Русского государства*, Москва, 1900, вып. I, с. 62. Gali būti, kad abu šie faktai tarpusavyje susiję.

⁵⁷ W. Kojalowicz, s. 168.

⁵⁸ Žr. šio darbo 20 nuorodą.

⁵⁹ Žr. šio darbo 21 nuorodą.

⁶⁰ *MAB RS*, f. 256, Nr. 995, l. 6.

⁶¹ *Ibid.*, l. 3.

⁶² *LM 8-oji TBK*, p. 134; *AM*, p. 193.

- ⁶³ S. Kot, s. 99. Skeptišką Z. Ivinskio nuomonę šiuo klausimu žr.: Z. Ivinskis, *Rinktiniai raštai*, t. 4: *Krikščionybė Lietuvoje*, Roma, 1987, p. 249.
- ⁶⁴ W. Kojalowicz, s. 168.
- ⁶⁵ *СМ*, t. 1, p. 270. Yra išlikęs Jono Stankevičiaus jaunesniojo sūnaus Kristupo sudėtinis antspaudas, kur motinos lauke pažymėtas Voladkevičių naudotas „Gulbės“ herbas.
- ⁶⁶ *Опись*, т. 1, с. 46, № 41.
- ⁶⁷ Jis minimas jau 1528 m. kariuomenės surašyme tarp Raseinių bajorų. *РИБ*, т. XXXIII, с. 212. Apie jo veiklą Žemaitijoje žr.: *АБК*, т. 24, с. 103–106.
- ⁶⁸ *LVIA*, LM–34 (mikrofilmas), l. 293.
- ⁶⁹ *IA*, p. 261.
- ⁷⁰ *РИБ*, т. XXXIII, с. 1258. Glinskiai įsiamžino Žemaitijos toponimikoje. XVI a. netoli Raseinių atsirado Glinskiškių dvaras. Žr.: *Опись*, т. 1, с. 101, № 230.
- ⁷¹ *VUB RS*, f. 7 ŽŽA/14575, l. 212–214; ŽŽA/14615, l. 55, 56. Lukošius Ždanas 1588–1592 m. buvo Raseinių laikytojas.
- ⁷² *Опись*, т. 3, с. 39, № 42. Bilevičių Panevėžio valdos nereikėtų sieti su Panevėžio miestu. Ji buvo ant Nevėžio kranto Liaudoje (Veliuonos valsčius).
- ⁷³ *VUB RS*, f. 7, ŽŽA/14593, l. 278, 279, 299, 300.
- ⁷⁴ Normainių valdos ir namo Vilniuje pardavimo aktas, *LVIA*, LM–34 (mikrofilmas), l. 288–294.
- ⁷⁵ *MAB RS*, f. 256, Nr. 995, l. 1.
- ⁷⁶ *Документы Московского архива министерства юстиции*, Москва, 1901, т. 1, с. 200.
- ⁷⁷ *LVIA*, LM–48 (mikrofilmas), l. 196–198. Daužnagiuose jam buvo duoti 25, o Levikainiuose – 24 valakai žemės.
- ⁷⁸ *MAB RS*, f. 256, Nr. 4236. Kurmantuose jis gavo 20 pilnų ir daugiau kaip 3 užusienio valakų.
- ⁷⁹ *Опись*, т. 3, с. 25, № 91.
- ⁸⁰ *Akta unji Polski z Litwą: 1358–1791*, wyd. S. Kutrzeba i W. Semkowicz, Kraków, 1932, s. 357.
- ⁸¹ *Археологический сборник документов относящихся к истории Северо-Западной России*, Вильно, 1867 (toliau – *АСЗР*), т. 4, с. 11, 12.
- ⁸² И. И. Лаппо, *Великое княжество Литовское за время от заключения Люблинской унии до смерти Стефана Батория*, Санкт-Петербург, 1901, с. 301.
- ⁸³ Taip galima spėti iš to, kad 1580 m. Ariogalos tįjūno pareigas ėjo Sebastijonas Kęstartas. Žr.: *Опись*, т. 1, с. 128, № 13.
- ⁸⁴ *VUB RS*, f. 7 ŽŽA/14575, l. 735.
- ⁸⁵ *Опись*, т. 2, С. 15, № 205.
- ⁸⁶ Apie Mikalojaus Stankevičiaus vaikus žr.: apie Stanislovą – *VUB RS*, f. 7 ŽŽA/14583, l. 440; Mikalojų – *ibid.*, f. 14593, l. 278, 279, 299, 300; Jarošą – *ibid.*, f. 14615, l. 39, 40; trijų brolių Mikalojaičių tėvonijos pasidalijimas 1588 m. – *Опись*, т. 2, с. 5, № 70; с. 15, № 205; Oną – *ibid.*, т. 1, с. 112, № 123; т. 6, с. 143, № 29; Kristiną – *VUB RS*, f. 7 ŽŽA/14593, l. 278, 279, 299, 300.
- ⁸⁷ *АБК*, т. 24, с. 308; *MAB RS*, f. 256, Nr. 995, l. 31.
- ⁸⁸ 1572 03 08 Jadvygos Skapaitės testamentas, *VUB RS*, f. 7 ŽŽA/14575, l. 602–607.
- ⁸⁹ *Ibid.*, f. 14576, l. 86, 87; plg. *IA*, p. 258.
- ⁹⁰ *Sapiehowie materiały historyczno-genealogiczne majątkowie*, Petersburg, 1890, т. 1, s. 323.
- ⁹¹ *VUB RS*, f. 7 ŽŽA/14615, l. 69, 70.

⁹² Apie šiuos Kristupo Stankevičiaus vaikus: Joną žr. 37 nuorodą; apie Oną – *Онучь*, т. 4, с. 30, № 233.

⁹³ Lietuvos mokslų akademijos bibliotekos Rankraščių skyriuje yra dvi XIX a. pirmojoje pusėje sudarytos Stankevičių genealoginės lentelės, į kurias įtraukti XVII–XIX a. giminės vyrai. *MAB RS*, f. 9, Nr. 3496; f. 12, Nr. 768.

⁹⁴ Deja, čia negalime daug dėmesio skirti Bilevičių žemėvaldos klausimui. Iš surinktos medžiagos analizės matyti, kad Daugirdaičių šakos žemėvaldos centras buvo Panemunės dvaras (Veliuonos valsčiuje); Stankevičių Bilevičių – Šaukoto ir Akmenės; Petro Juškaičio palikuonių – Pašvitinio (Upytės pavieta) ir Panevėžio dvarai. Raseinių (Bilevičių) dvaro valdose nuosavybės turėjo visų šakų atstovai.

⁹⁵ W. Kojalowicz, s. 167. Bilevičių archyve minimo „*Joszku Biliewiczzu (ind. 6)*“ rašto 1517 07 06 data, ko gero, yra klaidinga. žr.: *IA*, p. 260.

⁹⁶ *LM*, 25-oji *UžK*, p. 225.

⁹⁷ A. Boniecki, *Poczet*, s. V.

⁹⁸ *PIB*, т. XXXIII, с. 212.

⁹⁹ *LM*. 4-oji *TBK*, p. 343, Nr. 413. Raštu našlei patvirtinamos velionio vyro pirkto „Оншонты“ valdos. Greičiausiai tai XVI a. II pusės šaltiniuose minimi „Овшонты“ Raseinių valsčiuje. Žr.: *Онучь*, т. 1, с. 69, № 132.

¹⁰⁰ E. Rimša, Venclovas Agripa ir jo giminė (1. Kilmė ir pirmtakai), *Lietuvos TSR mokslų akademijos darbai*, A serija, 1986, т. 1(94), p. 63–74.

¹⁰¹ K. Jablonskis, *Istorija*, p. 109, 110.

¹⁰² A. Boniecki, *Poczet*, s. 6.

¹⁰³ *Онучь*, т. 3, с. 41, № 85.

¹⁰⁴ *Ibid.*, т. 1, с. 47, № 55; *VUB RS*, f. 7 ŽŽA/14601, l. 275.

¹⁰⁵ *VUB RS*, f. 7 ŽŽA/14581, l. 458; f. 14611, l. 681.

¹⁰⁶ Jai priklausė per 117 valakų žemės ir dalis Tauragės miestelio. Žr.: *IA*, p. 179–186.

¹⁰⁷ *Онучь*, т. 1, с. 12, № 181.

¹⁰⁸ *ACЗP*, т. 4, с. 101.

¹⁰⁹ *Volumina legum*, Petersburg, 1895, т. 2, с. 196, 203.

¹¹⁰ *Онучь*, т. 2, с. 111, № 129.

¹¹¹ *Онучь*, т. 5, с. 167, № 355.

¹¹² V. Biržiška, *Aleksandrynas*, p. 52, 96. Apie Joną Vaitiekaitį ir jo žmoną žr.: *Онучь*, т. 5, с. 255, № 195.

¹¹³ *Онучь*, т. 2, с. 85, № 18; т. 3, с. 101, № 36. Literatūroje yra užuominų ir apie kitus Vaitiekaus Bilevičiaus sūnus: Merkelį (žr.: *Akta synodów prowincjalnych jednoty Litewskiej*, Wilno, 1915, s. 87. Plg.: Merkelis Motiejaitis Bilevičius Andriuškaitis); apie Merkelį ir Jurgį žr.: W. Kojalowicz, s. 167.

¹¹⁴ *IA*, p. 260.

¹¹⁵ *LM*. 25-oji *UžK*, p. 224, 225.

¹¹⁶ *ABK*, т. 24, с. 71.

¹¹⁷ *LVIA*, LM 226 (mikrofilmas), l. 113v.

¹¹⁸ Atrodo, jam pradžią davė dar dk Kazimiero Biliui duoti Kujonys. Žr. *LM*. 3-ioji *UžK*, p. 67.

¹¹⁹ Kauno magistrato teismo knyga 1522–1545 m., *VUB RS*, f. 7, l. 155, 156v, 158, 175, 176. Už nuorodą dėkoju J. Karpavičienei.

¹²⁰ *Ibid.*, ŽŽA/14576, l. 572–576.

¹²¹ *MAB RS*, f. 256, Nr. 995, l. 26. K. Jablonskio surinktais duomenimis, K. Bilevičius Viešvėnų tijūniją valdė 1534 11 21 – 1561 05 22. Tačiau reikėtų atkreipti

dėmesį į tai, kad Bilevičių archyvo apraše yra žinutė apie Viešvėnų tijąno 1562 m. išsiųstą į LDK išdą mokesčių kvitą. Be to, ten pat minimas 1562 m. pabaigos K. Bilevičiaus pasirašytas aktas. Žr. 122 nuorodą.

¹²² *IA*, p. 258.

¹²³ Žr. šio darbo 21 nuorodą.

¹²⁴ *Опись*, т. 1, с. 49, № 88, 90; с. 55, № 203; т. 2, с. 18, № 41.

¹²⁵ *IA* p. 259; *Опись*, т. 1, с. 106, № 15.

¹²⁶ *Опись*, т. 1, с. 167, № 265; с. 172, № 8.

¹²⁷ *РИБ*, т. XXXIII, с. 1259.

¹²⁸ *IA*, p. 263.

¹²⁹ *Ibid.*

¹³⁰ Atrodo, tai tas pats Mikalojus Leonas, kurio 1574 ir 1583 m. aktai minimi Bilevičių archyve. Žr.: *IA*, p. 261; *Опись*, т. 1, с. 96, № 149; *ABK*, т. 26, с. 22, 23.

¹³¹ *Опись*, т. 1, с. 89, № 31, 35; *IA*, p. 265.

¹³² *Опись*, т. 2, с. 33, № 255.

¹³³ *ABK*, т. 26, с. 399, 467.

¹³⁴ *MAB RS*, f. 12, Nr. 4414, l. 1, 2.

¹³⁵ *CM*, т. 1, p. 627–629.

¹³⁶ *MAB RS*, f. 12, Nr. 4414, l. 1, 2. XVI a. pabaigoje dalis Pašvitinio valdų per Bilevičiūtę atiteko Burboms, kurie jas pardavė Žemaičių vyskupui M. Giedraičiui. Žr.: *Опись*, т. 1, с. 194, № 15.

¹³⁷ *ABK*, т. 24, с. 91, 92.

¹³⁸ W. Kojałowicz, s. 167.

¹³⁹ *LVIA SA*, f. 284, ap. 2, b. 15, l. 1–5.

¹⁴⁰ *Ibid.*

¹⁴¹ *Опись*, т. 1, с. 48, № 72.

¹⁴² *Опись*, т. 1, с. 75, № 224.

¹⁴³ W. Kojałowicz, s. 167.

¹⁴⁴ *IA*, p. 258, 259.

¹⁴⁵ *РИБ*, т. XX, с. 1171.

¹⁴⁶ *LVIA SA*, 14785, l. 260.

¹⁴⁷ Žr. 21 nuorodą.

¹⁴⁸ *IA*, p. 258, 259.

¹⁴⁹ *LM. 6-oji. TBK*, p. 226.

¹⁵⁰ *LVIA*, LM–40 (mikrofilmas), l. 453. Parduotos valdos buvo pačiame Svyrių mieste-lyje ir jo apylinkėse.

¹⁵¹ *IA*, p. 258.

¹⁵² *РИБ*, т. XXXIII, с. 78 „Лавринъ Пильвеливичъ самъ“.

¹⁵³ *Опись*, т. 3, с. 7, № 82.

¹⁵⁴ *Ibid.*, т. 2, с. 50, № 190; с. 113, № 169.

¹⁵⁵ *Ibid.*, т. 1, с. 68, № 109; с. 75, № 232.

¹⁵⁶ *VUB RS*, f. 7 ŽŽA/14593, l. 43.

¹⁵⁷ *Опись*, т. 3, с. 40, № 64.

¹⁵⁸ *Ibid.*, т. 1, с. 199, № 92; т. 7, с. 116, № 682 Plg. *ABK*, т. 26, с. 288.

¹⁵⁹ Šiuo požiūriu J. Ochmanskio išsakytą kritika H. Sienkievičiaus įžanginio romano teksto atžvilgiu nėra korektiška. Nė viena iš jo išvardytų XVII a. turtingiausių Žemaitijos žemvaldžių giminių nebuvo žemaitiškos kilmės. J. Ochmanskis, p. 235–238.

Eugenijus Saviščevas

THE ORIGIN AND GENEALOGY OF BILEVIČIAI (IN 15TH–16TH CENTURY)

S u m m a r y

From the modern point of view, the Bilevičiai kin is well-known as a character from the novel 'Potop' by H. Sienkiewicz. But historians describe the kin as small-scale land holders, members of the local Samogitia aristocracy who took part in the movement of Reformation in the 16th century. There are two different hypotheses concerning the origin of the Bilevičiai in Lithuanian historiography. In the middle of the 17th century Albertas Vijūkas-Kojalavičius compiled a dictionary of the greatest Lithuanian noble families. According to the legend written by A. Kojalavičius, an ancestor of the Bilevičiai was noble Žadeika from Samogitia. Three centuries later Konstantinas Jablonskis was of the opinion that the Bilevičiai had moved from Maišiagala (near Vilnius) to Samogitia at the beginning of the 16th century.

Historical sources show that the Bilevičiai had lived in Samogitia since the middle of the 15th century. But we cannot affirm the kin's origin straight from Žadeika, who was mentioned in the sources in 1418 as the noble of Raseiniai district. The real ancestor of the Bilevičiai, Bilius, had been given Šaukotas and Gomerta lands from the hands of the Grand Duke of Lithuania Kazimieras (1440–1492). Later estates in Raseiniai and Šaukotas were the main land holding centres of the Bilevičiai. Part of these two lands was owned by another kin, the Mąstvilai. They had an identical coat of arms as the Bilevičiai had and came from Žadeika. It is easy to check it up, because there is a note about the noble Mąstvilas from Raseiniai (the son of Žadeika).

Finally, toponymy material shows the common wealth of the Bilevičiai and the Mąstvilai in Raseiniai district on the Šaltuona river. All these facts allow us to assume that the ancestor of the Bilevičiai kin was Žadeika.

Numerous sources suggest four links of the Bilevičiai kin. Some members of them inherited titles of *tijūnai* (governor of a small district in Samogitia) from generation to generation and kept them, whereas other Samogitian nobles lost them. The other Bilevičiai became ordinary nobles. Anyway, the name of the Bilevičiai signified an old and honourable house of Samogitia.